

Aleg. 127

Sprawozdanie

Komisji gospodarstwa krajowego o sprawozdaniu z czynności Departamentu III. Wydziału krajowego za czas od 31. grudnia 1900 do 1. stycznia 1902 r.

Wysoki Sejmie!

Komisya gospodarstwa krajowego, której przydzielono uchwałą Wysokiego Sejmu z dnia 21. czerwca 1902 sprawozdanie Departamentu III. Wydziału krajowego, zdaje niniejszem sprawę z odnośnych czynności urzędowych tego Departamentu z pominięciem tych spraw, które zostały objęte osobnemi sprawozdaniami.

Komisya konstatuje z zadowoleniem, że akcyja wszczęta na polu sadownictwa coraz dalsze zakreśla kręgi. Rolnicy żywo się nią interesują i intensywnie współdziałają w kierunku uczynienia z tej gałęzi rolnictwa przedmiotu handlu światowego.

Kilka komisji pracuje nad unormowaniem doboru owoców w poszczególnych strefach jako warunku racjonalnej produkcji w większym rozmiarze. Jest więc nieuzasadniona nadzieja, że rzecz zostanie wkrótce sfinalizowaną.

Spodziewać się także należy, że studia poczynione przez delegata Wydziału krajowego w krajach postronnych ułatwią producentom zastosowanie się do wymogów konsumentów także pod względem zbierania, gatunkowania, pakowania i przesyłki owoców.

Jak w sprawozdaniu zeszłorocznem tak i obecnie komisya gospodarstwa krajowego zaznacza, że zgadza się z intencją Wydziału krajowego, aby w sprawie podniesienia sadownictwa ze względu na wielkość kraju i jego potrzeby nie ograniczać się na zakładach ściśle krajowych ale zarazem subwencyonować usiłowania bądź prywatne bądź reprezentacyi powiatowych dające gwarancję zastosowania się do celów w akcyi wytkniętych.

W powyższym zupełnie uzasadnionym a chwalebna ostrożnością co do szafowania groszem publicznym nacechowanym kierunku ma swoje źródło subwencyonowanie zakładu sadowniczego w Krakowie, szkółek drzew owocowych w Kołomyi, Olesku, Łańcucie i Lanckoronie.

Wypuszczenie z rubr. XV. preliminarza na rok 1902 subwencyi udzielanej od dwóch lat szkółce drzewek w Dżurowie chyba tej formalnej okoliczności przypisać należy, że nie wpłynęło odnośne podanie z Wydziału powiatowego w Sniatynie. Szkółka bowiem rzeczona, o której wzmianka pochlebna umieszczona została w zeszłorocznem sprawozdaniu z czynności Dep. III., dobrze spełnia swoje zadanie, zaszczerpiając w ludności miejscowej, mimo krótkiego istnienia swego, zamiłowanie do sadownictwa.

Sprawozdanie Wydziału krajowego stwierdza, że stan stałego funduszu pożyczkowego dla przemysłu rolniczego z dniem 31. grudnia 1900 r. wynosił 404.977 K 70 g., że w r. 1901 udzielono z tego funduszu 11 pożyczek na 11 przedsięwzięciach w łącznej kwocie 95.000 koron, i że suma kapitału rozpożyczzonego w ogóle rozdzielona na 50 przedsięwzięciach wynosi z końcem roku 1901 kwotę 289.191 kor. 70 gr.

Komisya uważa stypendya dla kandydatów na nauczycieli w krajowych szkołach rolniczych za bardzo skuteczny i wskazany środek w celu zapewnienia dostatecznego zasobu sił nauczycielskich, a to tembardziej, że potrzeba tychże się wzmaga w miarę przechodzenia starszych nauczycieli na emeryturę jak też w miarę powstawania nowych zakładów naukowych. Podniesienie przeto w poz. 280 Rubr. XV. preliminarza na rok 1902 kwoty odnośnej z 8.000 kor. do 10.000 kor. uważa komisya jako zupełnie uzasadnione. Komisya mniema też, że należałoby spowodować c. k. Rząd do współdziałania w powyższym wypadku.

Sprawozdanie Wydziału krajowego notuje działalność nauczyciela krajowego weterynaryi. Przedewszystkiem obowiązkiem jego jest odbywać wykłady z zakresu weterynaryi i higieny zwierzęcej w krajowych niższych szkołach rolniczych, w każdej szkole około 6 tygodni. Oprócz tego ma on udzielać Wydziałowi kraj. fachowych opinii, wykonywać badania i szczepienia rozpoznawcze na gruźlicę u bydła w oborach zarodowych (w r. 1901 zaszczylił 1.124 sztuk w 29 oborach a 19 miejscowościach) wreszcie urządzać popularne wykłady.

Komisya gospodarstwa krajowego podnosi pewną myśl do rozstrząśnięcia mianowicie, czy i w których szkołach rolniczych możnaby powierzyć naukę weterynaryi nauczycielom hodowli bydła.

Komisya mniema, że w takim razie nauka weterynaryi odbywałaby się we właściwych dla uczniów przystępnych rozmiarach i byłaby na cały rok rozdzieloną i podczas gdy obecnie ściśnięta w okresie czasu 6-tygodniowym chyba z trudnością i tylko przez zdolniejszych uczniów może być przyswojoną. Z drugiej zaś strony obecny nauczyciel krajowy weterynaryi po uwolnieniu od obowiązku prelegenta mógłby obok spełniania referatu fachowego przy Wydziale krajowym — stanąć na czele tak doniosłej akcji szczepienia tuberkuliną i kierować nią skutecznie przy intensywnem współdziałaniu weterynarzy obydwu towarzystw rolniczych.

W sprawie podniesienia hodowli koni objętej z kolei sprawozdaniem Wydziału krajowego, zaznacza się, że w r. 1902 przypada ostatnia szóstą ratą w kwocie 100.000 K subwencji uchwalonej przez Sejm w r. 1897 na podniesienie chowu koni włościańskich i roboczych do dyspozycji c. k. Towarzystw gospodarskich w porozumieniu z komitetem doradczym dla spraw chowu koni przy c. k. Namiestnictwie.

Wprawdzie program działalności towarzystw gospodarskich jest zacieśniony przez Rząd ze względu na udzielaną równocześnie przez niego subwencję, jednakże i w tym choć szczupłym zakresie działają one możliwie skutecznie.

Po koniec r. 1900 miały obydwie Towarzystwa 16 własnych ogierów rozmieszczonych na stacyach prywatnych i subwencyonowały 39 ogierów licencyonowanych.

Komisya gospodarstwa krajowego proponuje rezolucję, dotyczącą przyszłej subwencji na cel powyższy — do uchwały Wysokiego Sejmu.

Sprawa podniesienia uprawy tytoniu i środki do tego celu zdążające, zostały w zeszłorocznem sprawozdaniu obszernie omówione. Komisya powołując się na rzeczony wywód, zaznacza, że w tej mierze pośredniczy towarzystwo uprawy tytoniu, którego zadaniem jest z jednej strony podnieść tę gałąź rolniczą między włościanstwem w południowo-wschodniej części kraju do możliwej doskonałości — z drugiej zaś strony zabezpieczyć w magazynach monopolowych Rządu, jak najsluszniesze wynagrodzenie za dostarczony produkt. Wykonanie powyższego zadania staje się możliwe za pomocą subwencji krajowej w wysokości 6.000 kor. rocznie, od lat 9

stale udzielanej, jak też subwencji rządowej rocznie od 2.000 do 4.000 K wynoszącej. Subwencya — jak w latach poprzednich — została użyta i w r. 1901 na utrzymanie instruktorów, urządzenie wykładów dla włościan, jak też wyposażenie plantatorów małych w przyrządy poprawne.

Gdy subwencya sejmowa dla Towarzystwa uprawy tytoniu dnia 4. marca 1899, uchwalona na trzy lata, kończy się w r. 1902 — Komisya gospodarstwa krajowego przedkłada Wysokiemu Sejmowi do uchwały rezolucyę, dotyczącą subwencji na dalsze trzechelecie.

Przystępując do omówienia działalności Towarzystwa kółek rolniczych, objętej obszernym wywodem w sprawozdaniu Wydziału krajowego — Komisya gospodarstwa krajowego podnosi z naciskiem uchwałę sejmową, powziętą w ubiegłej sesyi tej treści:

„Sejm uznaje wielką pożyteczność Towarzystwa Kółek rolniczych i potrzebę trwałego popierania tej instytucyi“.

Temu przekonaniu ogólnemu kraju, wyrażonemu w uchwale powyższej Wysokiego Sejmu, dał także wyraz Wydział krajowy, podnosząc subwencyę dla Towarzystwa kółek rolniczych w odnośnych pozycyach preliminarza na r. 1902 w łącznej kwocie z kwoty 22.900 kor. w r. 1901 do kwoty 32.000 koron.

Komisya gospodarstwa krajowego zaznacza niektóre daty, zaczerpnięte ze sprawozdań Towarzystwa, świadczące o stałym powyższym rozwoju tegoż.

Reforma krzewienia wiedzy rolniczej między członkami i kółek, w myśl której zastąpiono pouczenia wędrownych nauczycieli organizacją szeregu pól doświadczalnych i demonstracyjnych, znalazła życzliwe przyjęcie wśród członków kółek i przynieść może niewątpliwy pożytek nie tylko członkom kółek, ale rolnictwu w ogóle. Próby robiono ze zbożem w 114 miejscowościach (w 41 powiatach), u 182 posiadaczy gruntów.

W r. 1900 zakupiło 133 kółek za pośrednictwem zarządu głównego nasion pastewnych za kwotę 26.920 K, w r. 1901 zakupiono dla 171 kółek nasion pastewnych za kwotę 56.488 K, a więc za kwotę przeszło 100% wyższą.

Trudności, jakie się okazały przy pośrednictwie w sprowadzaniu nawozów sztucznych, usunięto i sprowadzono w jesieni 1901 r. 54 wagonów.

Pośrednictwo przy zakupie maszyn także wzrasta. Gdy bowiem w r. 1897 zakupiono maszyn za kwotę 1.550 K, kwota ta podniosła się w r. 1901 do 12.137 K.

Zestawienia ze sprawozdań Kółek wykazują, że wartość budynków nabytych ich pracą i staraniem wynosi 515.653 K.

Z zestawienia wyników lustracyi sklepów prowadzonych we własnym zarządzie Kółek okazuje się:

109 sklepów zlustrowanych w r. 1900, miało obrót 2,693.900 K.

134 „ „ „ 1901 „ „ 3,397.520 „

Jeżeli się przyjmie, że w odnośnych 243 gminach ludność przez zaprowadzenie sklepu choćby tylko 1% od obrotu handlowego na swoją korzyść odebrała handlarzom konkurencyjnym, to zysk jej wynosił 60.000 K.

Komisya gospodarstwa krajowego podaje powyższe szczegóły tylko przykładowo jako znamionujące wzrost i rozwój Towarzystwa.

Komisya nie mogąc podać obrazu całej mrówczej działalności Towarzystwa Kółek rolniczych, wskazuje na bardzo obszerne i pouczające sprawozdania tegoż z r. 1900 i 1901, świadczące wymownie o wielkiej, duchem prawdziwie obywatelskim przejętej ruchliwości Zarządu głównego i jego organów.

Fundusz pożyczkowy dla Kółek rolniczych wynosi z dniem 31. grudnia 1901 kwotę 69.751 K. 40 gr. Z rokiem 1901 upłynęło trzechelecie, na które Sejm uchwałą

z 29. marca 1899 r. przyznał roczną dotację na powiększenie funduszu pożyczkowego dla Kółek rolniczych.

Wobec okoliczności, że stan obecny funduszu pożyczkowego wystarcza na zaspokojenie potrzeb kredytowych Kółek — Komisya gospodarstwa krajowego uważa za odpowiednie, że Wydział krajowy nie stawia wniosków w sprawie dalszego podwyższenia tego funduszu.

W myśl uchwały Wys. Sejmu z dnia 21. grudnia 1900, wstawiono do rubr. XVII. wydatków budżetu krajowego na r. 1901 kwotę 40.000 kor. do rozporządzenia Wydziału kraj. na pokrycie odsetek od pożyczek, zaciągniętych w ciągu roku 1901 przez Reprezentacye powiatowe, względnie przez gminy lub jednostki za gwarancją Reprezentacyi powiatowych, dla złagodzenia skutków klęsk elementarnych w r. 1900.

Na tej podstawie cztery powiaty, mianowicie: zbarazki, brzeski, myślenicki i krośnieński zaciągnęły pożyczki w Banku krajowym, wynoszące w łącznej kwocie 119.400 kor., od której przypadające na rok 1902 odsetki w kwocie 5.970 kor. wstawił Wydział kraj. do preliminarza budżetu krajowego na r. 1902 w Rubr. XVII. wydatków.

Omówiwszy niniejszem sprawy objęte sprawozdaniem Wydziału krajowego z Departamentu III. — Komisya gospodarstwa krajowego wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie z czynności Departamentu III. Wydziału krajowego.

2. Sejm poleca Wydziałowi kraj., aby na podstawie wniosków przedłożonych przez obydwu towarzystwa rolnicze, wstawiał do Rubr. XV. preliminarza budżetu krajowego subwencyę odpowiednią począwszy od r. 1903 na dłuższy okres czasu.

3. Sejm poleca Wydziałowi kraj., aby do Rubr. XV. preliminarza budżetu krajowego wstawiał przez 3 lata począwszy od roku 1903 kwotę po 6.000 koron dla Towarzystwa uprawy tytoniu w Galicyi.

Tą uchwałą zostaje załatwioną petycja Towarzystwa uprawy tytoniu do L. s. 960.

Zast. Przewodniczącego:

Stan. Stadnicki w. r.

Sprawozdawca:

Krzysztofowicz w. r.